

Beleidsaanbevelingen voor privaat natuurbehoud

Het LIFE+ project Land Is For Ever combineerde enquêtes, workshops, interviews, webinars en onderzoek naar privaat natuurbeheer in Europa. Verkregen inzichten en ideeën werden vertaald in concrete beleidsvoorstellen om natuurbehoud op privaat land beter te ondersteunen. Dit artikel geeft een overzicht van enkele van deze uitkomsten en beleidsvoorstellen, die ook gepresenteerd werden tijdens een online evenement op 7 juni 2021, georganiseerd door de European Landowners' Organization en Agentschap Natuur en Bos. Een volledige brochure is beschikbaar op de project website www.landisforever.eu.

60% van het Natura 2000-netwerk is in handen van een private eigenaars. Natuurbehoud op privaat land is uiterst noodzakelijk om het verlies aan biodiversiteit in Europa een halt toe te roepen. Hoe meer ondersteunende instrumenten er kunnen worden aangeboden voor de instandhouding van private natuur, hoe groter de kans dat elke landeigenaar een instrument zal vinden dat kan voldoen aan de specifieke behoeften. Een landeigenaar zal voornamelijk interesse hebben in deze instrumenten indien de implementatie kan verlopen met ondersteuning van een vertrouwde organisatie of vereniging.

1. Land Trust

Land Trusts zijn onafhankelijke instellingen die zich richten op het nastreven van natuurbehoudsdoelstellingen. Een land trust wordt gefinancierd door giften van particulieren, bedrijven, stichtingen en/of overheidssubsidies. Land trusts kunnen land aankopen, beheren of enkel instaan voor de opvolging van de natuurbehoudsdoelen. Land trusts kunnen ook specifieke gebruiksrechten van een eigendom verwerven in samenspraak met de landeigenaar; deze specifieke rechten noemt men erfdienstbaarheden of easements.

In Europa ligt de juridische eigendom, het natuurbeheer, en de opvolging van waardevolle natuurdoelstellingen vaak bij één organisatie. Door financiële ondersteuning en compensaties te bieden aan private eigenaars zouden land trusts hierover een samenwerkingsovereenkomst kunnen afsluiten. Meer samenwerking tussen land trusts en de landeigenaars zal leiden tot betere instandhoudingsresultaten.

De financiering van land trust activiteiten moet mogelijk gemaakt worden binnen de algemene marktvoorwaarden. Een voorstel hiervoor zijn vergoedingen voor het leveren en onderhouden van ecosysteemdiensten.

2. Easements

Een easement is een vrijwillige maar juridisch bindende overeenkomst tussen een landeigenaar en een entiteit (vaak een land trust genoemd). De landeigenaar doet afstand van bepaalde rechten op het land voor natuurbeschermingsdoeleinden, terwijl hij het eigendom en het gebruik van de grond behoudt zolang dit niet in strijd is met de voorwaarden van de overeenkomst. De eigenaar behoudt het recht om de grond te gebruiken, er te produceren, het land te verkopen en het door te geven aan een erfgenaam. Eigendomscontracten zijn bindend voor de huidige en toekomstige eigenaars van de grond, permanent of voor de termijn die in het contract is overeengekomen. Het easementcontract beschrijft ook de overeengekomen vergoeding (meestal belastingvermindering of directe betaling) voor de grondeigenaar indien er een economisch verlies wordt verwacht. Easements kunnen zo een uitstekend instrument zijn om vergoedingen voor ecosysteemdiensten of instandhoudingsresultaten te realiseren door de eigenaar te compenseren voor het verlies van bepaalde gebruiksrechten.

Easements zijn reeds wettelijk mogelijk in de verschillende EU-lidstaten, maar zijn nog niet overal succesvol gerealiseerd. Lidstaten moeten daarom actief geïnformeerd worden over de voordelen van een easement-overeenkomst en waar nodig kleine aanpassingen maken in de wetgeving om implementatie mogelijk te maken.

3. Programma's voor natuurbehoud

De landeigenaar gaat (voor een beperkte periode) een vrijwillige overeenkomst aan met een organisatie of overheidsinstantie. De overeenkomst beschrijft hoe het eigendom zal ingezet worden voor instandhoudingsdoeleinden, met een duidelijke start- en einddatum. Afhankelijk van het type overeenkomst is een financiële vergoeding mogelijk.

Bestaande programma's zijn vaak niet voldoende gekend bij het grotere publiek. Informatiecampagnes met concrete voorbeelden kunnen zorgen voor een grotere waardering van de inspanningen van betrokken landeigenaars. Dit zou ook resulteren in een grotere interesse voor deelname. Voornamelijk programma's gericht op de instandhouding van een specifieke soort zijn interessant voor private eigenaars. Vaak hebben deze maatregelen slechts een geringe impact op het landgoed en volstaan enkele kleine ingrepen om het verschil te maken voor deze soort.

4. Privaat Reservaat/ OECM's

De landeigenaar stelt vrijwillig (een deel van) het land ter beschikking als privaat reservaat en gaat akkoord het land op een lange termijn te beheren naar de natuurlijke waarden, binnen een wettelijke of administratief kader. Dit instrument heeft aanzienlijk potentieel om natuurbehoud op private grond te bevorderen wanneer de voordelen voor de landeigenaars rechtstreeks gekoppeld zijn aan de instandhouding of behoud van wilde dieren of specifieke natuurwaarden.

Overheidsinstanties moeten in staat zijn de erkenning en steun op lange termijn te garanderen en de landbeheerder flexibiliteit te bieden indien dit nodig is ten gevolge van externe factoren. Door een zekere onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid te verlenen aan de beheerders van private reservaten die instandhoudings-, economische en sociale uitdagingen combineren, zouden meer particuliere landeigenaars aan dit programma deelnemen.

5. Labels

Een label is een herkenningspunt voor buitenstaanders dat aangeeft dat de landeigenaar zich inzet voor natuurbehoud en maakt het mogelijk de eigenaar hiervoor te belonen. In Europa is het Wildlife Estates Label het bekendste label op gebied van particulier natuurbehoud.

Houders van het Wildlife Estates Label vormen een netwerk van landgoederen die vrijwillig instemden zich te houden aan de filosofie van wildbeheer en duurzaam landgebruik in het managen van hun land.

Andere veelbelovende instrumenten:

- Land Stewardship
- Beheerscontract
- Overeenkomst Tijdelijke Natuur
- Ruilovereenkomst
- Aankoopsubsidie voor landaankoop met oog op nastreven natuurdoelstellingen

Voordelen en compensatiemechanismen voor private eigenaars

Elk instrument gericht op privaat natuurbeheer moet de mogelijkheid bieden om potentiële verliezen van inkomsten of grondwaarde te compenseren aan de eigenaar door financiële steun of economische opportuniteiten te bieden. Veel private eigenaars kiezen een systeem waarin ecosysteemdiensten die zij leveren vergoed worden; de eigenaar verleent een dienst aan de samenleving, en dit levert hem/haar een economisch rendement op. Belastingvoordeel en jaarlijkse vergoedingen zijn gemakkelijk op te nemen in een bestaand bedrijfsmodel en daardoor meest gewaardeerd door private eigenaars als vergoeding en motivatie.

Een private eigenaar zal meer geneigd zijn in natuurbehoud programma's te stappen wanneer er een jaarlijkse vergoeding of belastingvoordeel aan verbonden is, zelfs indien de jaarlijkse vergoeding op lange termijn niet hoger is dan de eenmalige betaling. Jaarlijkse vergoedingen zijn ook makkelijk op te nemen in een bestaand bedrijfsmodel. Op lange termijn echter zijn deze terugkerende betalingen nog helemaal niet gebruikelijk voor instandhoudingsovereenkomsten. Om ervoor te zorgen dat het nodige budget beschikbaar blijft voor de jaarlijkse betaling van de geleverde ecosysteemdiensten, zullen afzonderlijke markten moeten worden ontwikkeld.

Financiële compensatiemechanismen

- Rechtstreekse betalingen van de overheid of subsidie: op basis van resultaat of uitgevoerde maatregelen, kostencompensatie of economische verliescompensatie
- Rechtstreekse betaling van NGO
- Belastingvoordelen (inkomstenbelasting, eigendomsbelasting, successiebelasting)
- Label of certificaat met marktvoordeel

Hoewel financiële vergoedingen vaak noodzakelijk zijn, zijn deze alleen niet voldoende om het nodige aantal eigenaars vrijwillig betrokken in natuurbehoud te verzekeren. Prioritair is dat de eigenaar zich bewust is van biodiversiteitswaarde, of de waarde dat hij/zij kan bijdragen, en de persoonlijke voordelen die dit oplevert. In geval van een niet-monetaire overeenkomst zal een beperkt gebied sneller worden opgegeven voor een instandhoudingsprogramma. Dit vanwege de vaak lagere kost van de potentiële ingreep en een kleinere impact op inkomsten.

AANBEVELINGEN

Volgende kernpunten moeten in acht worden genomen bij de verdere ontwikkeling van instrumenten voor privaat natuurbehoud:

- Het pakket van instrumenten moet de verscheidenheid van private eigenaars respecteren en op vrijwillige basis worden aangeboden.
- Inzet voor natuurbehoud op privaat land moet resulteren in publieke erkenning
- Duidelijke en transparante communicatie over de beschikbare instrumenten is van cruciaal belang
- Het instrument moet ertoe bijdragen dat natuurbehoud een economisch haalbare vorm van landgebruik wordt
- De instrumenten moeten een zekere flexibiliteit bieden in geval van bedreiging door externe factoren die niet onder de controle van de landeigenaar staan bv. extreme klimaatomstandigheden
- De instrumenten moeten uitwisseling van kennis verzekeren in alle richtingen tussen de partijen betrokken in de overeenkomst. Dit is van cruciaal belang voor het bevorderen van vertrouwen en samenwerking
- Wanneer een openstelling van het land voor publiek vereist is moet er steun kunnen worden voorzien voor verzekering en aansprakelijkheid van de private eigenaar
- Toepassings- en controlevereisten moeten gelijk en haalbaar voor individuele eigenaars en NGO's. De instrumenten respecteren de economische waarde van het land en het gebruik ervan indien dit combineerbaar is met de beheersmaatregelen.
- De instrumenten en compensatiemechanismen worden georganiseerd in een kader waar de landeigenaar op kan vertrouwen op lange termijn
- Het "permanente" karakter van instandhoudingsprogramma's is in veel gevallen een punt van zorg voor de landeigenaar indien slechts een eenmalige vergoeding kan worden aangeboden.

Belangenorganisaties en land trusts steunen privaat natuurbehoud

Een organisatie die de belangen van de private eigenaar verdedigt is de meest betrouwbare partner om mee in een beheersovereenkomst te stappen. Maar ook overheden doen het goed. In de meerderheid van de Europese landen geven landeigenaars aan dat er ruimte is voor verbetering in hun relaties met milieu-organisaties en natuur-NGOs, op voorwaarde dat er een samenwerking kan worden georganiseerd in een duidelijk en transparant kader. Er werd aangegeven door private eigenaars dat een erkende land trust organisatie een effectieve instelling zou zijn om meer samenwerking tussen de verschillende actoren in privaat natuurbehoud te ondersteunen. Een land trust kan de instandhoudingswaarden van land op lange termijn verzekeren, met respect voor de realiteit van de private eigenaar. Land trust organisaties kunnen land zelf beheren of dit uitbesteden aan een organisatie of individuele beheerder die heeft aangetoond in staat te zijn het land te beheren volgens bepaalde instandhoudingscriteria. Een instandhoudingsbeheer met een land trust kan de bescherming van habitats en soorten omvatten, maar er ook voor zorgen dat het land bestemd blijft voor extensieve landbouw, bosbouw, bepaalde ecosysteemwaarden of openluchtrecreatie met respect voor de vastgelegde natuurwaarden. De meeste land trusts zijn onafhankelijke, particuliere ondernemingen die zich richten op natuurbeschermingsactiviteiten of zijn een afdeling van een grotere organisatie waarvan de missie verder reikt dan louter natuurbehoud.

Wat moet de rol van de ondersteunende organisaties zijn?

- **Zorgen voor een haalbaar wettelijk kader**
Een wettelijke kader is essentieel om perspectief te kunnen garanderen op lange termijn. De EU-biodiversiteitsstrategie gaat uit van een langetermijnvisie, en instrumenten voor privaat natuurbehoud moeten ook bijdragen tot dit perspectief. Een langetermijnperspectief is gunstig voor de natuur, voor de landeigenaar zelf, voor het vertrouwen in partnerschap en om het gebruik van overheidsgeld voor deze instandhoudingsinvesteringen te rechtvaardigen.
- **Communiceren van uitdagingen op nationaal en Europees niveau**
Klimaatverandering, strenge regelgeving en hoge belastingdruk zijn belangrijke uitdagingen voor de Europese private eigenaar.
- **Een vertrouwensband met de betrokken eigenaars verzekeren door een bepaalde autonomie te respecteren**
Een zekere mate van autonomie is vaak een fundamentele waarde in de bereidheid van private eigenaars om deel te nemen aan een instandhoudingsovereenkomst of programma.
- **Zorgen voor uitwisseling van kennis en ervaring**
Een uitwisseling van kennis in twee richtingen is van cruciaal belang om vertrouwen en samenwerking aan te moedigen en zo een goede werkrelatie op te bouwen.
- **Ondersteuning bij de uitvoering van het programma**
Ondersteunende organisaties behartigen gelijke mogelijkheden en ondersteuning voor particuliere landeigenaars en natuurbeschermingsorganisaties, en motiveren vertrouwen en samenwerking tussen de verschillende actoren. Het vinden van een gemeenschappelijke basis tussen de verschillende actoren is een essentiële stap in dit proces. Een succesvolle samenwerking tussen particuliere landeigenaren en natuurbeschermingsorganisaties zal leiden

Conclusie

Hoewel er een grote verscheidenheid bestaat onder de actieve particuliere landbeheerders, zijn hun doelstellingen bijna altijd gericht op de lange termijn, zoals bij duurzaam natuurbehoud het geval moet zijn. Met een duidelijk en transparant kader kunnen zij optreden als de meest efficiënte belanghebbenden bij instandhoudingsinitiatieven en de noodzakelijke aanvulling vormen op de aanpak van de natuurbeschermingsorganisaties, die vaker afhankelijk is van een politiek systeem op korte termijn.

Het project "Land Is For Ever" heeft een financiering ontvangen van het programma LIFE van de Europese Unie in het kader van subsidieovereenkomst LIFE17PREBE001.

